

בעזה"י.

ס פ ר

ריב"ז

הוא מכת"י גאון קדמון
רבינו יהודא ב"ר נתן ז"ל
שנמצא בכית עקד הספרים של שכטר בנויארק
על הל' טריפות, מכיז רק דברי הראשונים ז"ל.

יו"ל ע"י כפעם הראשונה
עם הגהות ומ"מ והערות משלי
הרב זאב ביעדנאוויץ
מירושלים עיה"ק תוב"ב
בעהמח"ס דברי זאב

שנת תש"ג לפ"ק

געשאנאל פאבלישינג קאמפ.
211 איסט בראדוויי
ניו יארק, נ. י.

במהדורה הראשונה שהדפיס הר"ז בידענויץ ז"ל
בניו יורק, התחלף לו עמוד מכת"י ריב"ן בעמוד מכת"י
הרז"ה על טריפות, וכך הדפיסם.
כיון שעמדנו על טעות זו, חזרנו וסדרנו במהדורה זו
כל עמוד במקומו הנכון.
ראוי לציין שהספר ריב"ן הזה, אינו לרבי יהודה בן
נתן חתנו של רש"י. כיון שהוא מביא בשם ראשונים
ומחברים, שחיו מאה וחמישים שנה אחריו.

כל הזכויות שמורות

ALL RIGHTS RESERVED . PRINTED IN ISRAEL

ספר ריב"ן על הלכות טרפות

י] אשר ראיתי הלכות טרפות רבים שאין הדעת יכול לסבול עבודתם ומסאם ובדוקי
 כמנהג ואין דעתם להבחין דברי הגאונים אלא הולכים אחרי כוונות לבס
 ואחרי הקלות בכל אשר ימצאו ואינם עושים קולי וחומרי בזה הגאון אלא מכשירין
 בקולי דמר ובקולי דמר וזהו דרך רע דאמרי' דעבד בקולי דמר ובקולי דמר דשע. אבל
 יש לו להבחין דברי הגאונים ואחרי שדעת הגאונים בין לקולא בין לחומרא ויעשה
 כי אין לו אלא מה שענינו ראות ואזניו שומעות והלב להבין ואם אין לו לב להבין
 ילך אחרי רבים בין לאיסור בין להיתר. ועוד זה ראיתי כי יש אנשים שבדקין בקבלה
 ראית הבריקה ולא מכן ההלכה ופעמים שיכשיר החכם הבהמה בענין שלא יוכל
 הרואה ואתי למיפק ג' ביה חורבא לעולם. לכן קמתי אני יאודה בר' נתן צעיר בית
 אבי ואחבר כל דברי הגאונים מכל דין ודין של כל מיני טרפות ולחלקם בשמונה
 מחלוקות כדאמרי' שמונה מיני טרפות נאמרו למשה בסניג. המחלוקת הראשונה
 נקובה השנית פסוקה השלישית נטולה הרביעית חסרה. החמישית נפילה. הששית
 שבורה. השביעית קרועה. השמינית דרוסה. ואפרש במחלוקת נקובה עשרה דינין.
 דין ראשון נקובת הושט. דין שני נקובת קרום של מוח. דין שלישי ניקב חלב לבית
 חללו. דין רביעי ניקבה הריאה. דין חמישי נקבה הקבה. דין ששי ניקבה המרה. דין
 שביעי ניקבו הרקין. דין שמיני נקבו ההמסס וביית הכוסות. דין תשיעי ניקב כרס
 הפנימי. דין עשירי ניקב הטחול. ואפרש במחלוקת פסוקה שני דינין. דין ראשון פסוקה
 הגרדת. דין שני נשברה השדרה ונפסק החוט. ואפרש במחלוקת נטולה שני
 דינין. דין ראשון ניטלה הכבד. דין שני בוקא דאטמא. ואפרש במחלוקת חסרה חמשה
 דינין ולא אפרש בה כי אם קצת כי עיקר הריאה היא בנקיבה. דין ראשון אם חסרה
 הריאה. דין שני כמה חסרון בשכבה. דין שלישי גלודה. דין רביעי חרותה. דין חמישי
 נחתכו רגליה. ובמחלוקת נפולה אין לה אלא דין נפילה מן הגג. ובמחלוקת שבורה
 אפרש ארבעה דינין. דין ראשון שנשבתו רוב צלעותיה. דין שני נעקרה צלע מהקומה.
 דין שלישי גולגולת שנחבסה. דין רביעי סימנין שנדלדלו ברובן. ובמחלוקת קרועה
 אין לה אלא דין אחד נקרעה רוב כרס החיצונה. ובמחלוקת דרוסה אין לה אלא דין
 אחד דרוסת הזאב וכל עניני דריסה. ובלקווא דכוליא אינו בכלל הדינים הללו ונפרש
 אותו בפני עצמו. והלכות טרפות העוף נפרשם בפני עצמן.

מחלוקת נקובה יש בה עשרה דינין.

דין הראשון. נקובת הושט. (א) אמ' רבה שתי עורות יש לו לושט. החיצון אדום
 והפנימי לבן. ניקב זה בלא זה כשר. ואי חליף טריפה שהחיצון לבן והפנימי
 אדום אדום יהוי (ב) כמו שביטלו ואם שניהם לבנים כשרה ונקיבתן במשהי. וכן אמ'
 דשז"ל משם רבי' ששון דאם האדימו שניהם טרפה דהא דם האדימן ואפי' ניקבו
 שתיהן זה שלא כנגד זה טרפה מ"ט דזמנין דמתחין ליה ומתרמו אהדדי והוה כנקב
 ואסודה. (ג) ואמ' רבה קרים יעלה מהמת מכה בושט אינו סותם וטרפה. (ד) ואמר רבה ושט
 אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים. ואם ישב לו קוץ בושט חוששין שמא ניקב. אבל
 אם נמצא קוץ עומד כשרה דהני עוי ברייתא קוצי אכלי כן פסק רבי' יצ' אלפס ז"ל.
 תורבץ הושט שניקב במשהו טרפה ואינו מקום הראוי לשחיטה. (ה) אמ' שמואל תורבץ
 הושט שניטל כלו מלחי כשר. (ו) ודרו"ק דאיפרק איפרוקי שנתפרק כלו מעצם הלחי ועדין
 דובק הוא בכשר אבל אם נדלדל שנתפרק כולו אפי' מן הבשר טרפה.

דין שני. ניקב קרום של מוח. ניקבה קרמא תהאה של מוח טרפה. קרמא עלאה
 כשרה. כן פסק רבי' אלפסי ז"ל. אמ' בר קפרא מוח וכל מה שבקדרה נדון
 כמוח. אם ניקב במשהו טרפה. התחיל לימשך דהיינו מן הפולין ולחוץ הרי הוא כחתי
 (א) חולין מ"ג ע"א. (ב) שם. (ג) שם מ"ד ע"א. (ד) נכמ' דירן הגירסא אר"ן
 (כ) כמו שניטלו בצ"ל. (ד) שם ע"ב. (ה) שמואל. (ו) ודוקא בצ"ל.

ריב"ן

השררה, ואם נפסק רוב העור של חוט טרפה, ופולין עצמן מלפנים (י) כמוה במשהו, וכן יאוי לבדוק אם ניקב קרום התחתון שהפוח בתוכו מביא קנה ומניחו כפי הנקב ומוצאו אם יעלה דבר שסותם הנקב כדאי ניקב קרום התחתון וטרפה ואם לאו כשרה.

דין שלישי (ח) ניקב חלב לבית חללו בין לחלל גדול בין לחלל קטן טרפה, קנה הלב הי ניהו קנה הלב חלב שעל גבי (ט) דופט הדיאה.

דין רביעי, נקיבת הריאה נפדש במחלוקת בתחלה בכל דבר ודבר מדברי הגאונים ואח"כ נכלול אותם בסוף בקיצור. (ז) ניקבה הריאה בקרום העליון ובקרום התחתון טרפה, ניקב העליון ולא ניקב קרום התחתון כשרה כדרכה, דאמר רבה האי ריאה דאיגליד כאהניא סומקא כשרה כלו' ענשארד בקרום התחתון, אהניא פי' תמדה, אינקיב התאה ולא אינקיב עלאה עלאה מגין וכשרה מדרב יוס' דאמ' האי ריאה דאושא אי ידעי' מהיאכא אושא מותבינו עליה גילא או רוקא או גזפא אי מבכצא טרפה ואי לא כשרה, ניקבה הריאה במשהו טרפה, (א) ואמ' רבה האי ריאה שהאדימה מקצתה כשרה, האדימה כולה טרפה, ושני ליה אלא לא שנא האדימה כלה ולא שנא האדימה מקצתה היינו אדומה כשרה מדר' נתן, כן פסק הרב אלפסי ז"ל, אבל ר"ח פסק (ב) אל שנא נטרפה בין האדימה כלה בין האדימה מקצתה, ורקטיא לן אדומה דר' נתן תירץ רבי' יהונתן היינו רבשעת נפיחה מתלבנת, אבל התם דטרפה דאינה מהלכנת בשעת נפיחה, ודעתי נוטה להתיר דתם מתני' אדומה כשרה בין מתלבנת בין אינה מתלבנת, ולא עוד דלא קת' ככדי פסילותא דריאה כגון דדמיא לאופתא לכשרא וכיוצא בהן, והתם קת' אדומה כשרה מדר' נתן, ואמ' רבא האי ריאה שיבשה (ג) מקצתה טרפה היכי דמי יבשה כל שתפרק בצפורן, ואמ' רבא האי ריאה דקימא גלדי גלדי דדמי כמין נגע אוכמי אוכמי חזותא גוויי דמכשרי בה ריאה כגו' ירוקה ככרתי או אדומה כר' נתן, הקשה רת"ם על האי דאמרי' אוכמי דכשרה והא אמ' כדיוחא טרפה, ויתרץ התם דטרפה כרוכה התם דכשרה (ד) מקצתה, (טו) ורב אלפס ז"ל מוקי אוכמי דדמי לכחלא, ואמ' רבה האי ריאה דדמיא לאופתא טרפה, איכ' דמפ' באופתא כשם שהבקעת אינה מתנפחת כך ריאה דאיכ' דמפ' לה כגישתא, ואיכ' דמפ' לה דשיעא כאופתא דלית לה חתוכא דאוכי דחסירא היא, אמ' רבא האי ריאה דדמיא לכחלא כשרה, כדיוחא טרפה, וסימניך דיוחא טרמיאת והא שחור אדום הוא אלא שלקה והרי היא כאלו (טז) נקבלה (יז) אמ' רב כהנא ככבדא כשרה כבשרא טרפה, וסימניך ובשר בשדה טרפה, אמ' רבא כעין כשוחא כעין מוריקא כעין ביניאת טרפה, אלא ירוקה דר' נתן כשרה היכי דמי ככרתי (יח) דר' יוח' ור' אלעזר דאמ' תרזיהו מקיפין כריאה ואפי' מערוגה לערוגה, וה"מ מדקה לדקה ומגסה לגסה, אבל מדקה לגסה ומגסה לדקה לא, פרש"י ז"ל, מדקה לדקה מאונא לאונא, מגסה לגסה, מאומא לאומא, ורת"ם ז"ל פי' מבהמה דקה לבהמה דקה, ומבהמה גסה לגסה, (יט) אמ' רבא אטום כריאה שאינה מתנפחת מיתנין סכינא דחליש פומא וקרעינון לה, אי מחמת מוגלא כשרה, ואי לא מותבי' עליה גילא או רוקא או גזפא אי מבכצא טרפה ואי לא כשרה, מוגלא בועא מלאה מים לחה עבה פי' שאינה כמיט.

ענין בועא, אמ' רבא הכי בועי דסמיכי להדרי לית להו בדיקותא לאכשוריה דוק' כשהן סמוכין זה לזה שניהן אלמ' אי נקיב חדא לחברתם ועלה קרום ביניהם קרום שעלה מחמת מכה כריאה אינו קרום ואינו סותם וטרפה, ואע"ג שעולה בנפיחה אבל בועא אחת או שנים ושלשה ולא סמיכי אהדרי כשרה והיינו העלתה צמחים, ודוקא דלא אינקיבא האי בועא, אבל אי אינקיבא טרפה, חדא ומתחזיא ככרתי כית' סילוא ובזעי' לה אי שפכי אהדרי חדא היא וכשרה ואין לא שפכי אהדרי תרי נינהו וטרפה, ואמ' רבא אין מקיפין כבועי שאם נמצאת הבועא נקובה ואין אנו יודעין אם קודם שחיטה ניקבה או לאחר שחיטה ניקבה אין אומרין נתיי בועא ונקבינו לה אי דמי להדרי

(ז) כמוה כצ"ל, (ח) שם, (ט) דופני הריאה כצ"ל, (י) שם כ"ו ע"א, (יא) שם ע"ב, (יב) לא יבנה וטרפה, בתד"ה אלא כ"כ ב"ט, (יג) צ"ל בנקעתה, (יד) צ"ל במקצתה, (טו) בתום דירון לא הזכיר רב אלפס רק כ"כ בסתם, (טז) ניקבה כצ"ל, (יז) שם מ"ז ע"ב, (יח) צ"ל ר' יוחנן ור' אלעזר, שם נ' ע"א, (יט) שם מ"ז ע"ב.

ריב"ן

כשרה ואי לאו טרפה לא ודאי קודם שחיטה אינקיבא וטרפה, ופי' דבי' אפרים ובעל הג' אם הבועא בשפולי דיאה ואין חוט הריאה מקפת אותה סביב טרפה דאמ' כל יתר כנטול דמי והרי היא חסדה, ואינו נראה לי דהא סת"מ ק"ת בין באמצע דיאה בין בשפולי דיאה ועוד מה לי באמצע דיאה מה לי

בשפולי דיאה חדא בועה נמי נימא כל יתר כנטול דמי והנה היא חסרה ואח"כ לא סמכתי על עצמי ומצאתי כן בשו"ת הגאונים ז"ל, והכשר בועה בריאה כך הוא בגו' שהיא מלאה מים זכים ולא אסריח או מלאה רוח או מלאה מים לחה עבה חדא כשרה, בתרתי דסמיכי פסולה אבל עכודין והן כמים טריפה, כך פי' הר"מ במז"ל וכן נראה בהלכה, וכן פסק ר"ח הוי כחז"ל, ואם הריאה העלתה צמחים גדולות כנודות והן מים זכים כשרה מדההוא דחזא בשוקא דגלדאי פי' רצענים ולא אמר להו ולא מידי ראה שמהעור שלו היו נראים וידע שהן זכין ולפיכך ולא אמר להן ולא מידי דלא הוה בהו מים עכורין :

י"י ענין אונות, אמר רבא הני תרתי אוני דסמיכי להדדי לית להו בדיקותא לאכשורי וה"מ שעומדין שלא כסדרן, פרש"י ז"ל שלא כסדרן היינו כשהאונא הראשונה עם השלישית דעבידא לאינתוקי אבל הראשונה עם השניה אפילו נמי מרוכבת כשרה, ופרש"י ז"ל גריס דסמיכי אבל ר"ח ז"ל פי' קבלה רב מפי רב אפילו טריכי תרי אוני באמצע ודאשן ועיקרן פרודות טרפה וכ"ש זו ע"ג זו שהיא מרוכבת עם חברתה שבצדה דטרפה, אבל רבינו גרשום ז"ל פי' שלא כסדרן שהאונא מרוכבת עם חברתה אבל אי קיימא בדרא דאוני היינו ריבתייהו, וגריס סמיכי ולא דסריכי דאין סירכה בלא נקב, ורבי' ישעיה ורבינו קלונומוס כר"ח ז"ל ס"ל, וה"ג ותשובות גאונים ס"ל כרש"י ז"ל : דין אונא באומא, אם נסרכה אונא באומא פרש"י ז"ל שהיא כשרה דרבייתא הוא, והאי דקאי קרי' להו ראה בכל דוכתא כמ' אומא (דבתי) מ"מ לא נפסיד אנחנו משום דקרי אומא וכן פי' רבי' צמח גאון ז"ל ורבי' גרשום ורבינו יעקב ב"ד יקר ורבינו שמואל הכהן והרמב"ם ז"ל ורבינו ישעיה ז"ל כולהו ס"ל כרש"י ז"ל להיתר, אבל ר"ת וה"ג ורב שלום גאון ורבינו אלעזר הגדול ותשובת הר"ם ורבינו יצחק בר מרדכי ז"ל כולם אוסרין, והטעם מפני שעומדת במקום רחב ומתפרקין, ועיקר דברי רבא לא בא להתיר דאמר ל"ל בדיקותא לאכשורי אלא תרי אוני והגמ' משים חילוק בין כסדרן לשלא כסדרן ומאי דלא שרי הוי כשאר נקובי דעלמא דריאה וטריפה, ומדאמר חמשה אוני אית ליה לריאה ש"מ דאומא לא איקרי אוני דא"כ הו"ל למיתני שבעה אונין, ודעתי נוטה בין אונא לאונה ובין אונא לאומא מורכבת פסולה והיינו שלא כסדרן והוא דאיכא חלון בינתיים טרפה דעבידא לאינתוקי, אבל אי ליכא חלון בינתיים והיא דבוקה בשר בבשר דלא עבידא לאנתוקי כשרה, אבל אם אינה מרוכבת אלא זו בצד זו א"עפ שיש ביניהם חלון כשרה דרביתייהו הוא וכשרה, דכיון דהוא מקום צר לא עבידא לאנתוקי :

רִיב"ן

(א) אמר ר' נחמיה ריאה דהיינו אומא גדולה שסמוכה לדופן חזינא אי עלתה מכה בדופן כגו' שנשבר העצם תלינן בדופן שהלקה שהיא בשבירה נדבקה בריאה ואפילו אם הריאה העלתה צמחים בין שנדבקה בצלעות בין שלא נדבקה בצלעות אלא בשר בבשר כשרה מאחר דאיכא מכה בדופן, ואי ליכא מכה בדופן מחמת ריעותא אע"ג דלא מיפקע זיקא דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אין לה קרום ואין לה בדיקה אלא בפשור, כן הורה ר' קלונימוס בן חפני הכהן, אבל רבינו שמואל הצרפתי ז"ל אומר סדיכה בפשורי, ודוקא בסירכא דאומי לכד אבל אם כל הריאה כלה דבוקה בצלעות מראשה לסופה בתשובת הגאונים מתירין ונותנין סימן לדבר אומר

(כ) לדבק טוב הוא, וסירכי דאוני לחוד בדופן נמי כ"ע מודו דכשרה בלא בדיקה, דאמ' רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמה (כג) שנבדקת בדופן דהיינו הצלעות כשרה, ופי' רבינא והוא דסבך בבשרא שנדבק בבשר שבין הצלעות אבל אם נדבק בצלעות לכד טרפה, כך פסק ר"ש ז"ל, ועוד בחבור הר"ם במו"ל כת' הכי ואם נסרכו האונות בצלע ובבשר יש אוסרין ויש שמתירים ואבא מרי מן האוסרין ואני מן המתירין אבל אם נדבק בצלע עצמו אני מטריף, ויש מקומות שמתירין אפי' בצלע לבדו, בהלכות ובתשובות רב צמח גאון מתירין אפי' בצלע לבדו, וכת' רבי' ישעיה כי אין אלו אלא דברי נביאות ואינו נראה לו, ופי' רבי' יהונתן ז"ל דרבינא ס"ל דסבך בבשרא בין בגרמא אי"כ מה הוקשה לו מרב נחמן ריאה שניקבה כולה הוה ליה לתרץ כאן בבשרא כשרה כאן בגרמא טרפה, ודעתי נוטה שכן דברי רבינא הוא דסבך בבשרא ובגרמא אבל בגרמא לחוד טרפה, משו' דעבידי לנתוקי משום דעצם קשה הוא והכי נמי אמרי' לגבי סמפונא ריאה ודאי אינקיב לחבריה טרפה משום דהוא קשה ועביד לנתוקי ונמצאת הריאה נקובה, והאי דקאמ' סבך ודאי סבך וסריך חד הוא אלא משום דרביק בעצם ובבשר קרי ליה סבך אבל אם הדביק בבשר שבין הצלעות לכד לדברי הכל כשרה, ופי' רבי' קלונימוס ז"ל והוא דלית ליה ריעותא בריאה במקום סרך, ונמצאתי אחר כך בתשובה רבי האי ז"ל שאוסר לכדו והא דאמ' אם האונות דבוקות בצלעות כשרה ה"מ כשדבוקה בצלע שכנגדה כך פי' רבי' יצחק הלכו, ולא מצאתי לו חבר, אך כל הצלעות רבותא לכד מאוהם שתי צלעות כזאמ' לקמ', אם נסרכו האונות מגבן בדופן אם עולה בנפיחה כשרה רבין סירכי אונות בין בגבן בין בחתוכן ואם נסרכת האונא התחתונה של צד ימין עם אותה התחתונה של צד שמאל לאו היינו רביתיה וטרפה, כך בתשובת הגאונים ז"ל, ואם נסרכה האונא של ימין בצלע של צד שמאל טרפה העבידי לאינתוקי דלאו היינו רבותיה, ואם נסרכו האונות באותם שני צלעות הסמוכות לצואר אחת מכאן ואחת מכאן טרפה דנידון (ג) נחזה דאינו כמנין הצלעות, דתנן גשתברין רוב צלעותיה שש מכאן ושש מכאן טרפה, כך פסק רבי' נחשון רב אלפס ורבי' שלמה ורבי' שמו' בן חפני הכהן ז"ל, אבל ר"ח ור"ם מפרשי' שני צלעות מכאן ושני צלעות מכאן שכן היה חזה ניתן לכהנים, וחזה שנסרכו בו אונות טרפה, וי"א שלא נזכרו אלו השני צלעות אלא לענין החזה הניתן לכהנים אבל הכא אפי' באותם שני צלעות כשרה, ואי חסיד או יהוד או חליף, (ד) אט' רבא ונבשה אורי אית לריאה תלתא מימינא ותרתיה משמאלה אי חליף כלו' אם נמצאו שתיים מימין ושלישה משמאל טרפה, והילכתא כותיה שאם חסדה או הזתירה טרפה דכל יתר כנטול דמי והוא דלא קיימא בדרא דאוני אבל אם קיימא בדרא דאוני כשרה, ואי לא קיימא בדרא דאוני אפי' (ה) נטרפא דאסא טרפה, אבל פחות מכאן כשרה (ו) בתשובת הגאונים ז"ל, אבל רבי' שמואל הצרפתי ז"ל או' בכל שהו מטעם דכל יתר כנטול דמי, ודעתי נוטה אחרי רבי' שמואל דאפי' במשהו טרפה והוא דאית ליה הכירא שנראית באונא, והאי דקאמ' (ז) נטרפא דאסא לאו דוק' להודיעך שאם נראית אונא והיא

	(א) שם מ"ח ע"א.	(ב) שם מ"ג ע"א.	(א) שם מ"ח ע"א.
	(כ) שם נ"א ע"א.	(ג) שם מ"ז ע"א.	(ב) שם מ"ז ע"א.
	(כג) שנבדקת כצ"ל.	(ד) כטרפא כצ"ל.	(ג) כטרפא כצ"ל.

- (א) שם מ"ח ע"א.
 (ב) שם מ"ג ע"א.
 (כ) שם נ"א ע"א.
 (כג) שנבדקת כצ"ל.
 (ד) כטרפא כצ"ל.

ריב"ן

עשויה האונא כטרפה דאסא שהיא רחבה מלמטה וחדה מלמעלה דכן דרך אונא טרפה אבל, אם אינה עשויה כן כשרה דלא דמיא לאונא והיא כעין צמחים וכשרה.

ועינוניתא דורדא אע"ג דלא קיימא בדרא דאוני הוא כשרה דהני עיני ברייתא כי הכי אית להו וה"מ מקמה אבל מאחורה אפי' (נה) נטרפה דאסא טרפה כדמפרשי' ולמאן דמפרש (נו) נטרפה דאסא דוק' מצאתי בתשובת הגאונים בין מקמי דאי נפחא בין בטר דאינפחא בין דאיתא באומי בין דאיתא באוני טרפה, ואם חסרה אחת מן השלש שבימין כל הגאונים וה"ג ורבי' נחשון ורבי' חננאל ורבי' גרשם ורבי' משה ותשובת הבבליים כולהו אמרי הואיל והוורד עמהם חשב' הורד מיניהו וכשרה, ולא נמצאתי שום גאון שחלק על דבר זה כי אם רש"ז' בלבד וטעמ' משום דאינה עומדת בדרא דאוני ויותרת היא ולא חשב' והרי היא נחסרה וטרופה, אבל אם חסרה אחת מן השמאל אע"פ שיש לה עינוניתא דורדא שאינה עולה למנין אונות דאין זה מקומם ולפי' היא טרפה, וכן אם נמצא בה תרתי עינוניתא אחת בימין ואחת בשמאל נחלקו בה גדולי הדור רבי' יהוד' בר' ברוך והבירוי אבל ר"ש אוסר דהא ביני ביני הוא, ומה שהתירו מימין התירו אבל לא משמאל, וגם רבי' שמו' הצרפתי ורבי' שמו' בן נמטמנאי ותשובת שאלתות אוסרין, אבל רבי' יצ' אלפאסי ורבי' חננאל ורבי' מנחם ורבי' אפרים לכולהו דעת אחת ואומרי' דכל ביני ביני כשרה בין בימינא בין בשמאלא, ובא מעשה לפני רבי' אפי' והעירו שרוב בהמות שלהן יש להם תרי עינוניתות אחת בימינא ואחת בשמאל כמו שיש לבהמות שלנו אחת, ודעתי נוטה להתיר דהא האונות ביני ביני קת' ולא שנא בין בימינא בין בשמאלא וכמו שנחשבת אם חסרו מן האונות של ימין הכי נמי נחשבת אם חסרו מן האונא של שמאל וראוי לסמוך על דבריו שהעירו לפניו שיש בהמות שנמצאות כן ואם נחסרה הורד ונשארו השאר שלא נחסרה אחת מהן אין שום גאון שאוסרה, ובכל מקום שנסרכה העינוניתא טרפה דכולהו לגביה ידידה שלא כסכרן גינהו ועבידא לאנתוקי, אם העינוניתא דבוקה בכיסה בלא סירכא ונדבקה בבשר הר"ם במז"ל אוסר וקרי עליה כבושת גב כן ימצא, אבל ר"י בר' מרדכי הביאו לפניו הורד דבוקה בכיסא בלא שום סרכא אלא בשר בבשר והשיב שאין מזיק כי גדלתו היא, ורוב העולם אוסרין ודעתי נוטה להתיר מאחר שהיא דבוקה בשר בבשר לעולם לא אתי לאינתוקי והכי נמי לגבי ריאה שנדבקה כולה מראשה לסופה ברופן ונדבקה בשר בבשר כשרה, מחט שנמצאת בריאה כשרה דאמרי' סמפונא נקט ועייל והוא בעיילא בנפיחא אבל אם נמצאת בחתיכה אחת של ריאה הואיל וליכא ריאה לפנינו שנדע אם עולה בנפיחא אם לאו אסורה, ואי אינקיבא ריאה בדוכתא דממשמשא ביה ירא דטבחא דכשרה דתלינן בידיא דטבחא וכשרה, ואי אינקיב קנה הריאה במשהו טרפה, ואם נמצאת תולעת בריאה אמרי' לאחר שנשחט פריש וכשרה, הרי פרישו דינה של ריאה כלה במחלקת.

ואלו הן כללי סירכי הריאה בקוצר.

כשמכניס הסכך ירו לברוק יבדוק הריאה בשתי אומות הגדולות שמשני הצדדין בכל מקום שהן דבוקות בין (זו) בלצועות בין בבשר שבין הצלעות בשאין (זח) מנה בדופן טרפה מפני שהיא במקום רחב ועבידא לאינתוקי וכן אם היא דבוקה בחצר דעבידא לאינתוקי וכן בשומן הלב, וכן בסמנונית ההולך בין שתי האומות אצל (זט) השררה טרפה מפני שהוא חלב העשוי כנובע ואינו סותם וקרינן עליה זאת הרשעה היוצאת לבד אם היא דבוקה באונא כפי המחלקת כמו שפי' יש אוסרין ויש מתירין, והח"כ יבדוק באונות קטנות שהן ג' מימין ובי' משמאל אם הם דבוקים אחד מהם בחזה לפניו מן החוט טרפה דעבידא לאינתוקי, וכן בשומן החזה טרפה דהרי הוא כחזה, ואם דבוקות באותן שתי צלעות הסמוכות לצוואר לחזה טרפה, ואלו הכיני צלעות הן אחת מכאן ואחת מכאן הרי הוא במחלוקת כאשר פרשנו למעלה, וכן בשומן של גרגרת מפני שהוא חלב העשוי כנובע טרפה מפני שהוא קשה ואינו סותם, וכן בשומן של גרגרת מפני שהוא חלב העשוי כנובע ואינו סותם וטרפה, וכן בשומן חלב מהאי טעמא, וכן בחצר הכבד טרפה משום דעבידי

(ה) כטרפא.	(זו) בצלעות כצ"ס.	(ט) השררה כצ"ס.
(ו) כטרפא.	(זח) מכה כצ"ס.	

ריב"ן

לאינתוקי. אבל אם אונות דבוקות בצלעות ובבשר שבין הצלעות ומסובבין יהוד או בבשר בלא צלעות כשרה אבל בצלעות עמן לבד היא במחלקת כמו שפי' לעי', ואם האונות דבוקות זו לזו במולדן וגיודולן זו בצד זו כשרה ובלבד שיהא בהן קיתונא דאוני ובכל שהוא הוי הכר. אבל אם דבוקות שלא נסדרן טרפה. ופי' שלא כסדרן כתבנו לעי' שהיא במחלקת יש או' שלא כסדרן שנייה עם השלישית. אבל הראשונה עם השנייה זהו כסדרן וכשרה. וי"א אפי' הראשונה עם השנייה והיא שמורכת אבל אם הם כסדרן אע"פ שיש חלון בנתיב כשרה. ויש שאו' אפי' אם הם כסדרן ויש חלון בנתיב הרי היא שלא כסדרן וטרפה משום דעבידא לאינתוקי. ואם האונא התחתונה של צד שמאל דבוקה באונא התחתונה של צד ימין טרפה דעבידא לאנתוקי. וכן אם דבוקה האונא של צד ימין בצלע של צד שמאל טרפה דעבידא לאנתוקי. ואם תחסר אחת מן השלישה העינוניתא תשלם השלישה וכשרה. וכן אם נחסרה העינוניתא כשרה. אבל אם נחסרה שתיים מן הימין טרפה או עינוניתא ואחת מן הימין טרפה. ואם תחסר אחת מן האונות של צד שמאל טרפה. ואם היתה עינוניתא בצד שמאל כבר כתבנו מחלוקת הגאונים לעיל. יש מתירין ויש אוסרין. ואם כל הריאה דבוקה כלה מדאשה לסופה כשרה דלא עבדא לינתוקי. והעינוניתא על היכא דסריכא טרפה לבד אם היא דבוקה בכיסה שהיא כפי המחלוקת שפי' לעי'. אבל אם נסרכה בין מן האונות בין מן האומות בין בשומן חלב בין בחצר הכבד טרפה. וקרי כן עליה כבשת גנב כי ימצא. אבל בשאלתות תשובות הכי כתו' אם אלו החוטין שהן דבוקות אפי' כהוט השער אוסרין אותה. אבל אם הן רירין שמתפרק אלו וניכר שהוא חוט כשרה. ובעבור שאין אנו בקיאים ברירין ינפח אותה או ישים עליה גילא או רוקא באותו מקום רירין או גרפא או מבצבצא טרפה ואי לא כשרה כתו' ר"ש יש מקומות שנופחין הריאה אע"פ שלא נמצא בה שום ריעותא ולא נמצא כן ולא ראינו בהרבה מקומות לא בספרד ולא במערב. ודעתי נוטה שאינו צריך מהאי טעמא אחזוקי איסורא לא מחזקי' והכי נמי אמרי' בכמה מקומות בא זאב ונטל בני מעיה והחזירן כשהן מנוקבין כשרה. וגם בתשובות שאלות שכחו והוציאו הריאה קודם הבדיקה תברק בנפיתה ודוק' כשהוציאוה קודם בדיקה צריך נפיתה. ור"ם כתו' יש מקומות שאם נמצאו סרכות מדולדות מן הריאה אע"פ שאינן מדובקות לא לדופן ולא למקום אחר אוסרין אותה ודבר זה הפסד גדול הוא לאכד ממנו של ישראל ומעולם לא נהגו זה לא בצפרת ולא בספרד ולא במערב ואין ראוי לנהוג במנהג הזה אלא נופחין אותה בלבד אם נמצאת שלמה מן הנקב הרי היא מותרת אבל אם לא נמצאו סרכות מדולדות אין סורך נפיתה דאחזוקי איסורא לא מחזקינן.

דין חמישי. ניקבה הקבה במשהו טרפה וכן חלב דאייתרא וחלב דאקשתא אינו סותם ואע"ג דחלב דאייתרא מותר לבני ארץ ישראל מאחר דלא אכלינן ליה מסתם נמי לא סתום וכל שאינו סותם בבהמה אינו סותם בחיה ואע"ג דכלן חלב טהור ואם נמצאו שתי קיקבות טרפה.

דין ניקבה המרה. והוא דין ששי. ניקבה המרה במשהו טרפה. אמ' רב נחמן מרה שניקבה וכבר סותמתה כשרה. ואם ניטלה המרה כשרה. והוא דאית ליה בכבד טעם מרה. ואם נמצאו שתי מירות כרס בחבור כרס מטריף אותה. ויש גאונים שחולקין עליו כל יתב כנטול דמי. ובעל הג' וספר השכם מדמי להו לתרי סניא דיבי וטרפה. ולבי נוטה להתר דכל יתר כנטול דמי. ונטילת המרה כשרה. ואם היו שתי מרות דסריכי להדדי דלא שפכי זו לזו טרפה דהוו כתרי דסמיכי להדדי ולא שפכי להדדי טרפה לטעם האוסרין ולטעם המתירין שתי מרות כשרה. וכבר רבי' ישעיה השיב בספר המכריע והוכיח מכה ראיות גדולות שהבהמה שיש לה שתי מרות דטרפה. והיא (מ) השייתא דאשתכח במרתא אמ' רב אשי כי רב כהוא אמרי הא ודאי סמפונא נקט ואתא ואע"ג דלא נפיג מרביל הוא דרבילא וה"מ דדיקלא אבל דויתא מבוע בוע להו.

דין שביעי. ניקבו הדקין טרפה אבל אם ניקבו זה שלא כנגד זה כשרה. דאמ' מר האי כנתא דמעיא דאיניקיב לחבריה כשרה. אמ' רב שימי בר חייא מקיפם בבני

(מ) קשיטא כצ"ל. חולין מ"ט ע"א.

ריב"ז

מעים כגו' דאשתכח נוקבא בכני מעים ולא ידעי' אי קודם שחיטה איניקב אי לבתר שחיטה איניקב נקיבין השתא בהאי מעיא נוקבא אחרנא ומדמי ליה אי דמי האי נוקבא להאי אמרי' בטר שחיטה אינקב וכשרה ואי לא דמו אמרי' קודם שחיטה היא וטרפה, וקרום שעלה מחמת מכה בכני מעים אינו סותם וכן בושט ובריאה בא זאב ונטל את בני מעים והחזירם כשהן מנוקבין כשרה תלינן בזאב, בני מעים שיצאו לחוץ ונהפכו טרפה, ואי לא נהפכו כשרה והוא שלא נקרע רוב כרס החיצון, (מ) חלוחלת שניקבה במקום שאין הירכים מעמידין אותה במשהו טרפה אבל במקום הדבק בירכים אפי' אם נטל כלו כשר והוא שנטתייר בו שיעור תפיסת יד דהיינו ד' אצבעות כך פי' רבי' אלספי ז"ל, אבל רשז"ל פי' אצבע אחר, (מ) העיד רבי יונתן בן שילא ריש טבתיא דציפורי לפני ד' על שני בני מעים שיוצאין לחוץ מן הבהמה כאחת וטרפה כנגדן בעוף וכשרה, פי' דאית ליה תרתי הדרא דכנתא שיוצאין משני מקומות והוא דלא הדרי ערבי אבל הדרי ערבי כשרה וה"ה אפי' בבהמה, ואם ניקבו המעים אע"פ שחלקה סותמתן טרפה.

ד"ן שמיני' ניקב כרס הפנימי במשהו טרפה אי זהו כרס הפנימי אמ' רבה בר רב הונא מפרעתא היכא דפרעי טבחי, אמרי' במערבא כל הכרס כלו כרס הפנימי, ואיכא מאן דפסק כרבה בר רב הונא ואיכא מאן דפסק בכני מערבא ואנן עבדינן לחומרא בכני מערבא, ההוא גובתא פי' קנה בשר דנפק מבי כיסי לכרסה וטרפה, משום דכל יתר כנטול דמי והוי כאלו מקומו ניטל והרי יש בו נקב, אם נמצאו תרי סניא דיבי טרפה דכל יתר כנטול דמי ואי שפכי אהדדי כשרה כדאמרי' גבי תרי בועי.

ד"ן תשיעי' המסס ובית הכוסות או זה או זה אם ניקבו לחוץ טרפה שכל אחד מהן יש לו שני עורות בעביו ואם ניקבו שני העורין! שנראה הנקב לחוץ טרפה. ויש מפ' המסס ובית הכוסות סמוכין זה לזה ובכקום חבורם יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן נשפכין זה בזה ואם נקבו ממקום חבורן זה לתוך זה שאין הנקב נראה לחוץ כשרה, אבל אי ניקבו שלא במקום חבורן שהנקב יוצא לחוץ טרפה, מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד שלא ניקב כל עובי העור בין קופא (מ) לגג בין קופא לבר כשרה דאוכלין ומשקין דחקהו ולא ניקב וכשרה, אם נתפלש הנקב משני צדין טרפה, ההוא גובתא דנפק מבי כסי להכלילא דהיינו המסס ובית הכוסות והכשירה משו' דהני עוי בריאתה הכי אית להו.

ד"ן עשירי' ניקב הטחול, אמ' רב ניקב הטחול כשרה לא שנו אלא שניטל אבל ניקב טרפה ה"מ שניקב (מ) בסומניה דהיינו מחציו ולמעלה אבל בקולשיה דהיינו מחציו של טחול ולמטה כשרה, ובסומניה נמי לא אמרן דטרפה כלא דלא אשתייד ביה כעובי דינר זהב אבל נשתייר ביה כעובי דינר זהב כשרה, ואם נתפלש הנקב מחציו ולמטה כשרה.

מחלקת פסוקה יש בה שני דיני

ד"ן ראשון' פסוקת הגרגרת, נפסקה הגרגרת בדובה טרפה, והאי רובה רוב חללה אבל רוב עביה כשרה, אמ' רבי יהוד' אב' רב ניקבה הגרגרת כנפה כלו' נקבים נקבים קטנים כנקבי הנפה שאין בהן חסרון כלן מצטרפי' לרובה, ודוק' נקבים שאין בהן חסרון, אבל יש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר בעופא א"ר אלעז' מקפלו ומניחו על פי הקנה אם חופה את רובה טרפה ואם לאו כשרה, ואם נפחתה הגרגרת כגו' שניקב נקב מפולש שיש בו חסרון אבל אותו חסרון לא נפל לגמרי אלא תלוי בו כדי שיכנס איסר לרחבו טרפה, נסדקה לארכה אמ' ר' יוח' אפי' לא נשתייר בו אלא משהו למעלה ומשהו למטה שלא נסדקה כשרה והוא דאין בו חסרון כלל, רבה ורבא דאמ' תדויהו מקיפין בקנה אם ניקב הקנה ברובו ואין בו חסרון ואין ידוע אם קודם

(מד) בסומניה כצ"ל.

(מב) שם ע"ב. (מג) לנאו כצ"ל.

ריב"ן

שחיטה אינקיב או אחר שהיטה אינקיב נקבי' (הש"ת) נקב ומרמינן ליה אי רמי להדרי כשרה ולאחר שחיטה אינקיב, ואפי' מחוליא לחוליא ומכר מליא לבר חוליא אבל לא מחוליא לבר חוליא ולא מכר חוליא לחוליא, פי' חוליא הן שורות כמין חסהוס, בר חוליא בשך שבין השורות ולא שנה בין שחט ופגע בנקב בין שחט בנקב שהיה הנקב למעלה ולא נפסק ברוב כשרה.

דין שני, נשברה השדרה ונפסק החוט שלה, ת"ד חוט השדרה שנפסק ברוב טרפה כמה (מה) דוביה, אמ' רב הונא אבל מוח זה לא מעלה ולא מוריד, ואם הוכרך כגו' שנשפך כקיתון או נתמסמס כגון שנמס כדונג מפני האש שאינו יכול לעמוד כשמעמידו פסולה, אבל נתמזזו שמתנדנד כשרה, עד היכן חוט השדרה אמ' רב יהוד' עד בין הפרשות עד הפרשה השנייה אבל שלישית כשרה אבל נפסק רוב העור של חוט השדרה כהפצל לו פיצולין וכל פיצול יש לו ג' חוטין האחד הולך לידך זו והאחד הולך לידך זו והאחד לאליה ופיצול אחד למטה הימנה ופיצול שלישית למטה הימנה בעופא אמ' ריש לקי' למטה מן האגפים.

מחלוקת נטולה יש בה שני דינין

דין ראשון, נטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום טרפה, אבל אי אישתייר ממנו כזית במקום מרה וכזית במקום חיותא כשרה, חיותא היא מקום שתלייה בו, ואם נדלדלה הכבד ומעודה בטרפשיין כשרה, דהאיכא כזית במקום מרה וכזית במקום חיותא, ומחטא דאיתתנחא בסמפונא דבה דכברא כשרה, אבל אי אשכח בחייתא דכברא אי קופא לבר נקובי נקיב ועייל יצא דרך הושט ונקב את בני המעים ובא לו ליסם וטרפה, ואי קיפא לגאו אימר סמפונא נקט ואתא דרך הקנה ובא לכבד וה"מ באלימתא אבל בקלישתא בין קופא לגו בין קופא לבר נקובי נקיב ועייל, ניקב קנה הכבד במשהו טרפה ולהומרא, ואם נשתייר מן הכבד כזית או כרצועה הרי זה ספק ולהומרא, התליע הכבד כשרה.

דין שני, בוקא דאטמא דשף מדעתיה טרפה וה"מ דאתעכול ניביה היינו החוטין שנדבקו בדרך דוק' דאיתעכול ניביה דליתנהו כלל איפסיק ואיתנינהו לחוטין טרפה דוקא בידך אבל ביד כשרה, לפי דאות עינינו ניביה אינו אלא גיד אחד והוא כראש הקולית ותחוב בחור עצם האליה ומחובר כיניהם והוא עצם קטן.

מחלוקת חסרה יש בה ה' דינים

דין ראשון (מ) ריאה שחסרה אמ' עולא אמ' ר' יוח' ריאה שנשפכה כקיתון כשרה והוא דקיימי סמפונא היכי עבדי' מיתי' צעא דקוניא ומותבי' לה בגוה אי אית בה שורייקי חיורי טרפה דאיהן הן סמפונות ואי לא כשרה, (מ) אמ' רב נחמן ריאה שנמוקה וקרום שלה קיים כשרה, אפי' מחזקת רביעית, (מ) אמ' רב אשי כי הוינן דלינן לה הות מתלחא ונפלה וטרפונא לה, מדר' יוח' בריה דרוב יהושע כל שהרופא גוררו ומעמידו על בשר חי ולא ימות והא ודאי ימות וטרפה.

דין שני, חרותה, ת"ד אי זו היא חרותה שהיא טרפה כל שצמקה ריאה שלה בידי אדם אבל בידי שמים כשרה, היכי דמי בידי אדם היכא דמי בידי שמים בידי אדם כגו' שזאתה ששחטו לפניה בהמית אחרות ונתפחה ויכשה ריאה שלה טרפה והוא כל שתפרך בצפורן ואפי' משהו דלא הדרא בריא, בידי שמים כגון ששמעה קול רעם

(מה) רובא וכו' כצ"ל, (מז) שם, (מח) זה שייך לדין נמסמסם, (מו) שם מ"ז ע"ב.

ריב"ן

ירעש ונתפחדה ויבטה ריאה שלה כשרה הדרדא בריא, ומנא ירעי' אי בירי ארם אי בירי שמים בקייטא מיתנין משכלא דקוניא ומלי לה מיא פשוירי ומותיב לה בנוה פועת לעת אי הדרדא בריא בידי שמים היא וכשרה ואי לא הדרדא בריא בידי ארם היא וטרפה, והוי כאלו חסרה כולה.

דין שלישי, כמה חסרון בשורה ויהיה טרפה (ט) בדברי כ"ה חוליא אחת ואעי"ג דעקן מחלקת לענין אהלות קאמ' שמו' ובן לטרפה ואפי' בחסרה. חוליא בלא בצלע טרפה, ואם נחסרה הגילגולת כדי שינטל מן החי וימות טרפה.

דין רביעי, גלודה, בהמה שניטל העור שלה טרפה, והיינו פי' גלודה, ת"ר אם נשתייר כסלע כשרה, באיזה מקום אמרו שישתייר כסלע ויהא כשרה ברוחב סלע על פני כל השורה, ר' ינאי או' עד מקום טבורו, רבה ברמה או' מראשי פרקים, בעי ר' ינאי בר שמעון' ניטל כל מקום שבשורה וכולו קיים או ניטל מקום טיבורו וכולו קיים מהו תיקו ולחומרא, אמ' רב כל העור כלו מציל בגלודה חוץ מעור בית הפרסות, בעל הלכות פסק כרב ורבי' אלפסי פסק כאימראי קבאי.

דין חמישי, נחתכו רגליה, הבהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה והיינו פרק התחתון הנמכרת עם הראש כשרה ואם אין רוב הבשר קיים האבר אסור משום אבר מן החי אבל הבהמה כשרה, למעלה מן הארכובה ומן הערקומא ולמעלה שהוא עצם קטן מראש הארכובה אם לא ניטל צימת הגידים ונשבר העצם ויצא לחוץ אם רוב הבשר קיים זה וזה בין הבהמה ובין האבר מותר ואם אין רוב בשר קיים זה וזה אסור, ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו רוב עבוי ורוב הקפו מותר ואם לאו אסור וכן למטה מן הארכובה להכשיר את האבר וכן למעלה מן הארכובה להכשיר את הבהמה והאבר, וכן שניטל צימת הגידים טרפה אפי' שעור ובשר חופין את רובו ואפי' אם אין העצם שבור, ומאי זה מקום צומתין הגידים דעילוי ערקומא עצם קטן שהוא באותו עצם טימגלים הטבחים כדי לחתוך הארכובה הנמכרת עם הראש, ובאותו מקום נצמתין הגידים טרפה, אמ' אביי (י) אצבעות בגסה בדקה מאי, אמ' אביי פליטי פי שנראין למעלה הו' צומת הגידים, בליעי פי שאין נראין למעלה לא הו' צומת הגידים, אשוני פי' קשין הו' צומת הגידים, רכיני פי' רכים לא הו' צומת הגידים, אלימי פי' גסים הו' צומת הגידים, קטינא פי' קטינא לא הו' צומת הגידים, תיוורי הו' צומת הגידים, מר בר רב אשי אמ' תלתא גידי הו' חרא אלימא ותרי קטיני אי פסיקי קטיני האיכא רוב בנין וכשרה, ואי איפסיק אלימא הוי רוב מגין וכשרה, אמ' שמו' צומת הגידים שאמרו אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרביל מכל אחד ואחד כשרה, ואם היו לה שלשה רגלים ושני ידיים טרפה דאמ' כל יתר כנטול דמי אבל אם נמצאו בבהמה, ג' ידיים ושתי רגלים כשרה, דהא ביד אחת נמי כשרה, וכ"ש אם נשברו הידים למעלה מן הארכובה שאין לה צומת הגידים בידיים.

מחלקת נפולה יש בה דין אחד

נפלה מן הגלג כגון שנפלה בגובה עשרה טפחים חישי' משום ריסוק איברים וצריכה בדיקה כנגד כל החלל אם עמדה, ואם לא עמדה ולא שהתה מעת לעת טרפה, אבל על הסימנים אין צריכה בדיקה דסימנים קשין הן אצל נפילה, (א) אמ' רב הונא הניח בהמה למעלה ומצאה למטה אין חוששין לה מ"ט דאמדא נפשה, כללא דמילתא אם נפלה ועמדה אינה צריכה להשהותה מעת לעת, אבל צריכה בדיקה כנגד כל החלל כלו, ואמ' רב נחמ' בית המטבחים אין בה משום ריכוך איברים, אמ' רב (ב) אנשיא הני דברוי דגנבי זכריים המונחין זה את זה אין חוששין נפול לארעא ודאי חוששין, עוף שנדבק בדבק בחד גפא שרי בתרי גפי אסיק פי' דבר (ג) ביסקו.

(ט) כדברי ב"ה כצ"ל, (נא) שם נ"א ע"א, (נג) דבקי הוא כצ"ל, (ג) ד' אצבעות רט"י חולין ע"ו ע"א, (נב) מנשיא כצ"ל.

ריב"ן

מחלוקת שבורה יש בה ד' דינין

דין ראשון. נשתברו רוב צלעותיה. ת"ר אלו הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן א"נ אחד עשר מכאן ואחד מכאן. ואב' זעירי והוא שנשתברו מחציון רוב כפלי שזרה. וא"ר יוח' ובצלעות גדולות שיש בהן מוח. וא"ר יוח' בין נעקרו בלא עקירת חוליא בין נשתברו ברוב שני צדדין כך פסק ר' יצחק אלפסי ז"ל וטרפה.

דין שני. אמ' רב צלע שנעקרה ממקומה וחצי חוליא עמה טרפה. והאי דאמ' שמו' נעקרה צלע בלא חוליא טרפה. שלא נעקרה כל החוליא אלא חצי חוליא.

דין שלישי. אמ' שמו' הגולגולת שנחבסה ברובה בין ברוב עבד בין ברוב הקיפה אע"פ שהקרום שלה קיים טרפה. פי' נחבסה נסדקה וכאלו נחסרה היא וטרפה.

דין רביעי. סימנים שנדרדלו. אמ' רבה בר בר חנה אמ' שמו' סימנין שנדרדלו ברובן טרפה והוא שנדרדלו מן הלחי שהוא עצם של לחי ומן הבשר. אבל נדלדלו מן הלחי ומחובר בבשר כשרה. נדלדל הלחי העליון טרפה אבל אם נדלדל התחתון כגו' שנגמם עד מקום הסימנים ולא נעקרו כשרה.

מחלוקת קרועה יש בה דין אחד

כרס החיצונה שנקרעה ברובה טריפה. אי זו היא כרס החיצונה בשר החיפה את רוב הכרס. ופי' ר' יהוד' בגדולה טפח רבטנה רובה. וא"ר אלעז' לא גדולה גדולה ממש ולא קטנה קטנה ממש אלא כל שנקרעה בה טפח ולא הוי רובה זו היא ששנינו ובגדולה טפח ונקרעה רובה ולא הוי טפח זו היא ששנינו ובקטנה רובה. א"ר אסי נמדדה ביתר מכסלע טרפה. וא"ר חייא לדידי מיפרשא לי מיניה כסלע כשרה. יותר מכסלע טרפה. וכמה יותר מכסלע כגו' דקיימא תלת קשייתא פי' גרעינין של תברה בצפה בדחקא בלא צפא ברווחה.

מחלוקת דרוסה יש בה דין אחד

דריסת הזאב וכל עיני דריסה. (נז) דריסת הזאב וכל דמי ליה בדקה. דריסת הארי בגסה ודריסת הנץ וכל דמי ליה בעוף בגדיים וטלאים אפי' חתול ונמייה ושועל וכיוצא בהן יש להן דריסה ונץ יש לו דריסה אפי' בעופות גדולות הימנו אבל שאר עוף יש להן דריסה בעופות שכמותן ואין להן דריסה בעוף הגדול מהן. והחולדה יש לה דריסה בעופות. והנץ יש לו דריסה בגדיים וטלאים והוא שניקב לבית החלל ואין דריסה אלא ביד לאפוקי הרגל רלא. ואין דריסה אלא בצפורן לאפוקי שן דלא. אם ניקב עד בית החלל ובודקין שמה ניקב אחד מן האיברים שנטרפת בהן בנקיבתן ואין דריסה אלא מחיים אבל לא לאחר מיתה כגו' שנחתכה באותו מקום בבהמה שודרס אין חוששין. וכיצד דין הדריסה שיהטין את הנדרס ובודקין את החלל כלו מכף הידך ועד מנחו אם נמצאת כולה שלמה ולא נמצא בה רושם הדריסה כשרה. אבל אם נמצא בה רושם שיארים הבשר כנגד בני מעים אם ימוק הבשר כנגד בני מעים עד שנעשה כבשר שהרופא גוררו מן החבורה רואין אותו בשר כאלו חסר וטרפה. ואם דרס בסימנין שיאדימו הם טרפה ודרוכת הסימנים במשהו ואפי' בגדרת משו' דזיהרא קלי. ספק דרוסה כגו' שנכנס ארי לבין השוורים וכן זאב בדקה ונץ בעופות והוא שותק והן מקרקרין חוששין שמה דרס אבל אם נמצא צפורן בגבו של אחד מהן או' כי נתחבך בכחל אבל אם נמצא צפורן בגבו טרפה. ואם ספק נכנס טורף עם או נכנס ואין ידוע אם דרס אם לאו אין חוששין לה. וכן עוף שנכנס לבין הקנים ויצא ודאשו מנטף דם או צוארו אין חוששין לו שמה נדרס אלא או' בקנה נזק וכשרך. הכישה נחש או כלב שוטה מותרין משום טרפה ואסו' משום סכנה וכן נמי אכלה סם המות דבהמה כשרה לגמרי. (נז) ההוא בר טביא דהיה כי ריש גלותא דאיפסיק כרעיה בתרייתא בדקה רב בצומת

(נר) שם נ"ב ע"ב ונ"ג ע"א. (נה) שם נ"ט ע"א.

ריב"ן

הגידיים ואכשרה סבר למיכל מינה באומצא אמ' ליה שמר' ולא חייש מר לנקורי א"ל היכי נעביד א"ל אותביה בנורא דהא בדק נפשיה אותביה בנורא ואתמס ונפל תלחי תלחי קרי שמר' עליה דרב לאיאונה לצדיק כל אנן, קרי רב עליה דשמר' וכל רז לא אנס לך.

לקותא (נו) נטלו הכליות כשרה, אמ' רכיש בר פפא לקתה כוליא אחת טרפה וכ"ש בשתי כוליות ופי' לקתה מוגלא מלאה מים עכורים או אפי' מים עבים, אמרי במערבא והוא דמטא לקותא במקום חריץ, ומקום חריץ היכא חוורא דתימי מהני, יש כשר בריאה ופסול בכוליא היינו מוגלא, מלאה מים עבים דהיינו לחה, בשר ככוליא ופסול בריאה נקב, כשר בזה וזכה מים זכים דלא אסרות, פסול בזה וזכה היינו לקותא דהיינו מים עכורים ואפי' דלא אסרות, כת' רבי' האי גאון ז"ל היכא דמשתכחן תלתא כוליותא או אחת כשרה, דתניא (נו) וארב שתי הכליות ולא בעלת כוליא אחת ולא בעלת שלש לגבוה הוא דאסר אבל להדיוט שרי, כוליא שהקטינה בדקה בפול בגסה עד כעובא בינונית כשרה, פחות מכאן טרפה אבל ואלו לגמדי מותר, דהכי תנן בבהמה המקשה, לילד חותך מן הטחול ומן הכליות של בהמה בעמה מותרת אבל הכליות והטחול אסירי משום אבר מן החי, (נז) ניטלה האום פי' מן הרחם כשרה, (נח) אחוות רם המעושנת והמצוננת או שהלעיטה חלתית מן העלין כשרה אבל מן הקרטיין של חלתית טרפה דמנקיין למעים.

הלכות טרפות בעוף

תני (ס) ר' לוי כל טרפות שמונו חכמי' בבהמה כנגדן בעוף טרפה אבל יש איברים שישנן בבהמה ואינן בעוף ואינן כגון המסס ובית הכוסות והכרס וכיוצא בהן, ויש איברים שישנן בעוף ואינן בבהמה כגו' הקרקבן והזפק על זה אנו צריכים לפרש הלכותיו בפני עצמו ואם כן למה אין בודקין הריאה של עוף מפני שהצלעות מגינות עליה, אלו טרפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת וכל טרפות שבבהמה כנגדן בעוף טרפה, א"כ למה תנא הכי משו' דמאחר דהעוף אין לו חיות כל כך בבהמה הייתי או' אפי' במשהו מיטריף הקנה הוצרך למתני ופסוקת הגרגרת ברובה, ואידי דקת' פסוקת הגרגרת תנא נמי נקובת הושט, הכתה חילדה על ראשה מקום שהוא עושה איתה טרפה, כיצד בודקין אותה מכניס ידו לתוך פיו של עוף אם מבצבץ המוח ועולה לכעלה מן הקרום בידוע שנקב הקרום ואם אינו עולה למעלה המוח כשרה, נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח טרפה, התם בעוף של מים קאמ' הואיל וקרומה דך, אמ' רב שזבי, הני אוזני כעוף של מים דמי ניקב הקרקבן וכיסו קיים כשרה, ניקב הקרקבן והכיס שלו זה שלא כנגד זה כשרה, זה כנגד זה טרפה, נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם אותה המעים שדרכן להיות אדומים כגו' לב וקרקבן וכבד והוריקו ואותן שדרכן להיות ירוקין כגו' הדרא דכנתא ומעים שהאדימו טרפה וירקותן כשיעור נקיבתן הוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה, אמ' ר' מני איתא שדרכן להיות ירוקין והאדימו ושלקן וחזרו והוריקו כשרה, ואמ' רב נחמ' אותן שדרכן להיות אדומים שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה, דרסה בכתל או שטרפה או שרצצתה בהמה והיא מפרכסת אפי' שהתה מעת לעת צריכה בדיקה, וזפק שנקב כשויה ואפי' נוטל אבל אם ניקב גגו של זפק דינו במשהו כושט, ואיזהו גגו של זפק כל שימתח העוף על צוארו וגגו של זפק הולך עם הושט, נמרטו מפיה אפי' הנוצה כשרה דלית הילכת' כר' יהודי' נשתברו גפיה בכל מקום כשרה, ובלבד שלא ישבר באותו מקום שהוא מחובר לגוף שמא ניקבה הריאה אבל הכנף אסור משו' אבר מן החי כגו' שאין לה עור ובשר חופין את רובו, וכן ימוטת ירך בעוף טרפה ושמוטת כף בעוף טרפה דייל ניקבה הריאה, נשתברו רגליה מן הארסבה ולמטה כשרה, ג' פרקים יש ברגל העוף, פרק התחתון

(ס) שם נ"ו ע"א ונ"ז ע"א.

(נח) שם נ"ד ע"א.
(נז) שם נ"ט ע"ב.

(נו) שם נ"ה ע"א וע"ב.
(נז) ואת כצ"ל.

ריב"ן

הארכובה שעליו כעין קשקשין אם נחתך בחציו או ברובו העוף כשר, אלא שפרק עצמו אטור משו' אבר מן החי אבל אם נחתך או נשבר בראש הפרק מקום שנדבקין שם שני פרקים פרק התחתון לאמצע טרפה. לפי שבאותו מקום הדבק נצמתין הגידים לפרק עצמו השני שיש בו צימת הגידים, ומחציו ולמעלה אם נשבר העצם אע"פ שאינו יוצא לחוץ צרי' לבדוק צומת הגידין. אם הן ששה עשר ועוד ובשר חופין את רובו כשר, ואם חסר מן הגידין אפי' אחת אע"פ שעוד ובשר חופין את רובו או אפי' הגידים קיימים ונשבר העצם ואין עוד ובשר חופין את רובו טרפה, אבל מחציו ולמעלה אין שם תורת צומת הגידין לפי' אם נשבר העצם ועוד ובשר חופין את רובו העוף וגם האבר כשר לפי' דינו ברגל הבהמה ופרק השלישי הוא הרהם הדבק בגוף אם נשבר אותו העצם ואין עוד ובשר חופין את רובו לא יפתח וירחיב את המכה אלא ימתח את האבר לאחר שחיטה ויקרב את השברים זה לזה כמו שהיו שלמים ויעיין בבשר ובעור אם חופין את רובו או מיעוטו, בתשובת שאלות של ר' יצ' ז"ל על תדנגולת שחוטה ונמצא שכבר היה הידך שבור בנקום צומת הגידים העלתה צמחים פי' אדוכה ונתרפאת בטוב שנדבקו השברים זה לזה יפה יפה וגם העור עלה וכסה את מקום השבר אין לחוש כלל שמא ינתקו הגידים דאחזוקי איסורא לא מחזקי' מדלא חזינא ריעותא השתא לקמן בעצם ועור הא מעשים בכל יום שנמצאות התדנגולות לאחר שנתבשלו מודבקין שברי עצמותיהן וליכא למיחש לטבר פסול כך שמענו ודאינו יוצא לחוץ כלל אינו צריך לבדוק אחר צומת הגידין שהרי העצם נוח הוא לישרר לפי שהוא קשה אבל הגיד והעור לפי שהוא דך אם לא בחווק ובמתיחה לא ינתק ועכשיו שאנו רואים שהעור ובשר לא נפסק שהוא עלול כ"ש הגידין שלא נפסקו שאינן נוחין לינתק. ע"כ דברי ר' יצ' ז"ל אבל דבי' מנחם מצריך לבדוק הגידים כשנשבר העצם מבפנים אע"פ שאינו יוצא לחוץ העצם כלל, כללא דספק טרפות כגו' שנפלה מן הגג וכגון דרוסה שצרי' בדיקה כנגד בני מעיה בזכרים אם שהו י"ב חדש ובנקבה עד שתלד בין לבהמה בין לחיה אבל לעוף עד שתטעון בים אחרים אינו צרי' בדיקה עוד מאותו ספק. תם בס"ד.

נשלמו הלכות טרפות שחבר הה"ר יהודה זצ"ל.

